

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут людини
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи

(О. Б. Жильцов)

11» 09 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Спеціальні методики навчання і розвитку дітей з порушеннями мовлення».
Змістовий модуль «Спеціальна методика когнітивного розвитку із
сенсомоторною складовою»

для студентів

спеціальності	016 Спеціальна освіта (шифр і назва спеціальності (тей))
освітнього рівня	першого (бакалаврського) (назва освітнього рівня, ОКР)
освітньої програми	016.00.01 Логопедія (шифр і назва освітньої програми)
спеціалізації	_____
(за наявності)	(назва спеціалізації)

Київ – 2019

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 0820/19
Жильцов
(підпис) (прізвище, ініціали)
« 20 19 р.

Розробники:

Луцько Катерина Василівна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти;

Мартинчук Олена Валеріївна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

Викладач:

Луцько Катерина Василівна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

Протокол від 30.08. 2018 р. № 8

Завідувач кафедри (підпис) (О.В. Мартинчук)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником освітньої програми Логопедія)

(назва освітньої програми)

30.08. 2018 р.

Керівник освітньої програми (підпис) (О.В. Мартинчук)

Робочу програму перевірено

03.09. 2018 р.

Заступник директора (підпис) (Р.О. Павлюк)

Пролонговано:

на 20 19 /20 20 н.р. Мартинчук О.В., «29» серпня 20 19 р.
Протокол № 8

(підпис)

(ПІБ)

на 20__ /20__ н.р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р.
Протокол №__

(підпис)

(ПІБ)

на 20__ /20__ н.р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р.
Протокол №__

(підпис)

(ПІБ)

на 20__ /20__ н.р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р.
Протокол №__

(підпис)

(ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Змістовий модуль «Спеціальна методика когнітивного розвитку із сенсомоторною складовою»		
Курс	4	-
Семестр	7	-
Обсяг кредитів	2	-
Обсяг годин, в тому числі:	60	-
Аудиторні	28	-
Модульний контроль	4	-
Семестровий контроль	-	-
Самостійна робота	28	-
Форма семестрового контролю	залік	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формувати у студентів поняття та розуміння особливостей когнітивного розвитку дитини з ООП як універсальної структури корекції (нормалізації) її психічної сфери в процесі доступної практичної та інтелектуальної діяльності.

Завдання:

- формувати загальні компетентності: світоглядну, громадянську, комунікативну, міжособистісну взаємодію, інформаційно-комунікаційну, креативну, аналітичну, самоосвітню;
- формувати фахові компетентності: організаційну, теоретико-методологічну, психолого-педагогічну, методичну, спеціально-педагогічну, спеціально-методичну, проєктувальну, консультативну, компетентність у сфері когнітивного розвитку на міжпредметному рівні;
- забезпечити набуття практичних навичок при формуванні фахової компетентності у сфері когнітивного розвитку із сенсомоторною складовою дітей з особливими освітніми потребами на базі дошкільних закладів освіти та в Центрі практичної підготовки студентів “Логотренажер”

3. Результати навчання за дисципліною:

- знати і розуміти теоретичні засади когнітивної педагогіки: теорії, концепції, принципи, завдання;
- знати теоретичні засади когнітивного розвитку дітей з особливими освітніми потребами;

- знати і розуміти особливості нормотипового когнітивного розвитку дитини та потенційні можливостями когнітивного розвитку дитини з особливими освітніми потребами (в залежності від порушення);
- уміти формулювати аргументи на підтримку забезпечення когнітивного розвитку дитини з особливими освітніми потребами;
- знати і розуміти особливості розвитку дітей з особливими освітніми потребами;
- уміти провести координацію дій учасників освітнього процесу щодо забезпечення когнітивного розвитку з сенсомоторною складовою дітей з особливими освітніми потребами на міжпредметному рівні;
- уміти планувати, організовувати і реалізовувати когнітивний розвиток дитини на міжпредметному рівні;
- уміти добирати методи і методики для забезпечення когнітивного розвитку дитини із сенсомоторною складовою;
- знати загальновідомі та авторські методики когнітивного і сенсомоторного розвитку дитини з особливими освітніми потребами;
- уміти використовувати отримані знання у практичній роботі з дитиною з особливими освітніми потребами.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль «Спеціальна методика когнітивного розвитку із сенсомоторною складовою»							
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи когнітивного розвитку дітей з ООП.							
Тема 1. Висхідні теоретичні положення спеціальної методики когнітивного розвитку дітей з особливими освітніми потребами.	11	2	2	2	-	-	5
Тема 2. Сенсомоторний розвиток дитини.	11	2	2	2	-	-	5
Модульний контроль	2						
Разом	24	4	4	4	-	-	10
Змістовий модуль 2. Спеціальна методика когнітивного розвитку дитини із сенсомоторною складовою.							
Тема 3. Особливості когнітивного розвитку дитини із сенсомоторною складовою.	12	2	2	2	-	-	6
Тема 4. Когнітивні методи навчання.	12	2	2	2	-	-	6
Тема 5. Авторські методики когнітивного розвитку дітей з ООП.	10	2	-	2	-	-	6
Модульний контроль	2						
Разом	36	6	4	6	-	-	18
Усього: «Спеціальна методика когнітивного розвитку із сенсомоторною складовою»	60	10	8	14	-	-	28

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Теоретичні основи когнітивного розвитку дітей з ООП

Тема 1. Висхідні теоретичні положення спеціальної методики когнітивного розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

Поняття когнітивного розвитку дітей. Термінологічний апарат когнітивної психології та педагогіки. Людина як система, що пізнає. Когнітивна система особистості та її складові. Когнітивні функції мозку.

Ключові слова: діти з особливими освітніми потребами, когнітивна система, когнітивний розвиток, сенсорні системи, сенсорний розвиток, процеси пізнання.

Рекомендована основна література [1, 5]
Рекомендована додаткова література [1, 2,12,13]

Тема 2. Сенсомоторний розвиток дитини.

Сенсомоторний розвиток дитини з нормотиповими показниками. Стадії розвитку інтелекту за Піаже : період сенсомоторного інтелекту -0-2роки (шість стадій розвитку); період підготовки та організації конкретних операцій (2 — 11 років): підперіоди доопераційних уявлень (2 — 7 років), підперіоди конкретних операцій (7-11років); період формальних операцій (11 — 15 років). Період формальних операцій після Піаже: доповнення та уточнення результатів досліджень Піаже, зроблені пізніше.

Сенсомоторний розвиток дитини з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: сенсорний розвиток, сенсомоторний інтелект, перцептивні, рухові взаємодії, вроджені рефлекси, експериментування дитини, внутрішні, розумові координації.

Рекомендована основна література [2]
Рекомендована додаткова література [9, 15]

Змістовий модуль 2. Спеціальна методика когнітивного розвитку дитини із сенсомоторною складовою.

Тема 3. Особливості когнітивного розвитку дитини із сенсомоторною складовою.

Когнітивний розвиток дитини першого року життя. Когнітивний розвиток дитини раннього та дошкільного віку. Порівняльна характеристика розвитку психічних процесів у дітей дошкільного віку з нормотиповим розвитком та з ООП (відчуття, сприймання, увага, пам'ять, мислення, мовлення).

Розвиток пізнавальних психічних процесів, пов'язаних із сприйманням і переробкою інформації. Особливості перетворення сенсорної інформації у знання. Інформація про себе і навколишній світ.

Ключові слова: сенсорні порушення, інтелектуальні порушення розвитку, нейрофізіологічні механізми розвитку, когнітивні процеси, компенсація психофізіологічних порушень, перцептивне сприймання, пластичність структур головного мозку, сенсорна інформація, знання.

Рекомендована основна література. [1,3,4].
Рекомендована додаткова література [4,5,11,15].

Тема 4. Когнітивні методи навчання.

Методи: досліджень, порівнянь, аналогій, синтезу, індукції, дедукції, класифікації, емпатії(перевтілення), прогнозування, символічного бачення, евристичних запитань, евристичного спостереження, змістового бачення.

Авторські методи: метод “синергія” (Т.В.Скрипник), методи сегментації, маркування, парності, тактильного контролю малюнка (К.В.Луцько).

Ключові слова: методи навчального пізнання (когнітивні методи навчання), когніція, пізнавальні психічні процеси, сенсорне сприймання, психічний розвиток, структурно-функціональний стан, міжнейронні зв'язки.

Рекомендована основна література [4]

Рекомендована додаткова література [4, 5,6,7, 9]

Тема 5. Авторські методики когнітивного розвитку дітей з ООП.

Розвиток домовленнєвого мислення дітей з особливими освітніми потребами. Комплексний сенсорний розвиток дітей раннього та дошкільного віку.

Рекомендована основна література [5]

Рекомендована додаткова література [7, 8, 9,11,15].

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів з модуля «Спеціальна методика когнітивного розвитку із сенсомоторною складовою»

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	2	2	3	3
Відвідування семінарських занять	1	2	2	2	2
Відвідування практичних занять	1	2	2	3	3
Робота на семінарському занятті	10	2	20	2	20
Робота на практичному занятті	10	2	20	3	30
Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	3	15
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30	-	-	-	-
	Разом	-	81	-	98
Максимальна кількість балів: 179					
Розрахунок коефіцієнта: $k=179/100=1,79$					

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Змістовий модуль 1. «Теоретичні основи когнітивного розвитку дітей з ООП»

Тема 1. Висхідні теоретичні положення спеціальної методики когнітивного розвитку дітей з особливими освітніми потребами (5 год.).

Завдання: скласти портфоліо, у якому розкрити поняття когнітивного розвитку дитини з ООП, зазначити доцільність (або недоцільність) спрямованості навчального процесу на когнітивний розвиток дитини; розробити глосарій дисципліни, розробити фрагмент міжпредметної програми когнітивного розвитку із сенсомоторною складовою для дітей ООП (порушення на вибір студента).

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму в галузі когнітивної педагогіки – 2 б.

Тема 2. Сенсомоторний розвиток дитини (5 год.).

Розкрити особливості сенсомоторного розвитку дитини (порівняльний аспект нормотипового та порушеного розвитку). Прокоментувати отримані дані.

Виділити пріоритетні, на думку студента, методи і методики (у тому числі і авторські), спрямовані на когнітивний розвиток дітей з ООП, розкрити доцільність раннього сенсомоторного розвитку дитини і його короткий зміст.

Висловити обгрунтовану думку щодо доцільності (недоцільності) курсу “Когнітивний розвиток дитини з сенсомоторною складовою”.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму в галузі когнітивної педагогіки – 2 б.

Змістовий модуль 2. Спеціальна методика когнітивного розвитку дитини із сенсомоторною складовою.

Тема 3. Особливості когнітивного розвитку дитини із сенсомоторною складовою (6 год.).

Завдання: розкрити особливості когнітивного розвитку дитини з нормотиповими показниками та дитини з ООП. Розробити методику, спрямовану на когнітивний розвиток дитини з ООП (порушення, притаманне дитині, -на вибір студента).

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму в галузі когнітивної педагогіки – 2 б.

Тема 4.Когнітивні методики навчання (6 год.).

Завдання: розкрити розуміння комплексного міждисциплінарного забезпечення когнітивного розвитку дитину, його ефективності у порівнянні з іншими педагогічними підходами; розкрити розуміння основних когнітивних методик навчання

Критерії оцінювання:

- 1.Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
- 2.Здатність до критичного мислення – 1 б.
- 3.Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму в галузі когнітивної педагогіки – 2 б.

Тема 5. Авторські методики когнітивного розвитку дітей з ООП.

Завдання: розкрити розуміння основних ,авторських методик навчання; виділити пріоритетні методики, які хотілось би використати у практичній роботі.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до творчого мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму в галузі когнітивного розвитку дітей з сенсомоторною складовою з ООП. – 2 б.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

№ МКР	Форма проведення	Критерії оцінювання	Кількість балів
МКР 1	Письмова форма; Перше завдання: репродуктивно-теоретичне; Друге: аналітичне	1.Здатність продемонструвати знання і розуміння теоретичного матеріалу	10 балів
		2.Здатність продемонструвати аналітичне мислення	10 балів
		3.Здатність продемонструвати високий рівень грамотності писемного мовлення	5 балів
МКР 2	Письмова форма; Перше завдання: аналітичне; друге завдання-творче.	1.Здатність продемонструвати знання змісту модуля, власне розуміння комплексного підходу до когнітивного розвитку дітей з ООП із сенсомоторною складовою	10 балів
		2.Здатність проявити критичне мислення в оцінці ефективності методів і	10 балів

		методик когнітивного розвитку дитини із сенсомоторною складовою. Здатність розробити зміст заняття з сенсомоторного розвитку дитини (в системі міжпредметних зв'язків).	
		3.Грамотність	5 балів

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Не передбачено навчальним планом

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.

Не передбачено навчальним планом

6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична картка дисципліни

Навчально-методична карта змістового модуля «Спеціальна методика когнітивного розвитку із сенсомоторною складовою»

Разом: 60 год., лекції – 10 год., практичні заняття – 10 год., семінарські – 8 год., модульний контроль – 4 год., самостійна робота – 28 год.

Модулі	Змістовий модуль I		Змістовий модуль II		
Назва модуля	Теоретичні основи когнітивного розвитку дітей з ООП		Спеціальна методика когнітивного розвитку дитини із сенсомоторною складовою		
Кіл. балів за модуль	81 бал		98 балів		
Теми	1	2	3	4	5
Теми лекцій	Висхідні теоретичні положення спеціальної методики когнітивного розвитку дітей з особливими освітніми потребами (1 б.)	Сенсомоторний розвиток дитини (1 б.)	Особливості когнітивного розвитку дитини із сенсомоторною складовою (1 б.)	Когнітивні методи навчання (1 б.)	Авторські методики когнітивного розвитку дітей з ООП (1 б.)
Теми семінар. занять	Висхідні теоретичні положення спеціальної методики когнітивного розвитку дітей з особливими освітніми потребами (1 б.)	Сенсомоторний розвиток дитини (1 б.)	Особливості когнітивного розвитку дитини із сенсомоторною складовою (1 б.)	Когнітивні методи навчання (1 б.)	-
Робота на семінар. зан.	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів	-
Теми практ. занять	Висхідні теоретичні положення спеціальної методики когнітивного розвитку дітей з особливими освітніми потребами (1 б.)	Сенсомоторний розвиток дитини (1 б.)	Особливості когнітивного розвитку дитини із сенсомоторною складовою (1 б.)	Когнітивні методи навчання (1 б.)	Авторські методики когнітивного розвитку дітей з ООП (1 б.)
Робота на практ. зан.	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів

Самост. робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	8 балів
Види пот.конт	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)		Модульна контрольна робота 2 (25 балів)		

Всього: 179 бал. $K=179/100=1,79$

8. Рекомендовані джерела

Основна (базова):

1. Анохин П.К. Системные механизмы высшей нервной деятельности / Избранные труды. – М.: Медицина, 1974. – 138 с.
2. Бернштейн Н. А. Физиология движений и активность.- М., 1990.- 182 с.
3. Выготский Л.С. Психология и учение о локализации психических функций /Л.С. Выготский . – Собр. соч. в 6 том. – Т.2. – М.:Педагогика, 1982. – С.350-356.
4. Яковлева С.Д. /Фізіологічні аспекти відхилень у розвитку дітей з сенсорними деприваціями. Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України//Проблеми сучасної психології. 2013. Випуск 20.
5. https://stud.com.ua/89353/psihologiya/kognitivniy_rozvitok

Додаткова:

1. Бернштейн Н. А. Очерки по физиологии движений и физиологии активности/ Бернштейн Н. А. – М.:(б.и.), 1966.- 245 с.
2. Выготский Л. С. Проблемы дефектології/Л. С. Выготский (сост. Т. М. Лифанова).-М.: Просвещение, 1995. -527с.
3. Рубинштейн С. Л. Проблемы психологии восприятия// Исслед. по психологии восприятия. М.; Л., 1948.
4. Катаева А. А. Сенсорное развитие и сенсорное воспитание аномальных детей дошкольного возраста: Автореф. дис. док. пед.наук. М., 1977.
5. Луцько К.В.Сучасні тенденції підвищення якості формування мовлення у глухих учнів початкових класів (експериментальне дослідження) /Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія. Зб. наук. праць. - № 22, с.156-159.Київ-2012
6. Луцько К.В.Технології інтелектуального розвитку обдарованої дитини з особливими потребами в системі сучасної спеціальної освіти/Обдаровані діти-інтелектуальний потенціал держави, Інститут обдарованої дитини

НАПН України, с.295-302, м. Київ // *Матеріали 7 Міжнародної науково-практичної конференції 16-20 вересня 2014 року*

7. Луцько К.В. Основні закономірності формування умінь та навичок сприймання усного мовлення у дітей з вадами слуху. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова, серія 19, Корекційна педагогіка та психологія, вип. 15, Київ: 2010 рік.
8. Мартинчук О.В. Підготовка фахівців зі спеціальної освіти до професійної діяльності в умовах інклюзивного освітнього середовища : монографія / О. В. Мартинчук. – К.: Вид-во учбової літератури, 2018. – 420 с.
9. Нацевич Є.П. Вивчення особливостей сенсорного розвитку дітей з особливими потребами. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія. Зб. наук. праць. - № , с. Київ-201 Ньюкомб Н. Развитие личности ребёнка. 2002. С. 494–499.
10. Пиаже Ж. Психология интеллекта: Изб. произв. М., 1969. *Обучение детей с нарушениями интеллектуального развития (олигофренопедагогика): Уч. Пособ. Для студ. вузов // Пузанов Б., Коняева Н., Горский Б. и др. Под ред. Пузанова Б.- М.: Академия, 2000. - 272 с.*
11. Трикоз С. В. Сенсорне виховання дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю. – Київ.: Тов «Колофон», 2013
12. <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
13. <https://books.google.com.ua/books>
14. [id=dbmHXM437ckC&pg=PA73&lpg=PA73&dq=трансдукція+nc\[\]](https://books.google.com.ua/books?id=dbmHXM437ckC&pg=PA73&lpg=PA73&dq=трансдукція+nc[])
15. https://studopedia.ru/18_50402_kognitivniy-rozvitok-ditini-pershogo-roku-zhittya.html
16. https://stud.com.ua/89353/psihologiya/kognitivniy_rozvitok